

Idrott och politik – hör de ihop eller inte? Diskussionen har pågått i årtionden, och ofta har idrottens företrädare framstått som naiva och verklighetsfrämmande i sin förnekelse av det självklara, nämligen att såväl idrott som politik ingår i den samhällseliga kontext vi lever i, lokalt, nationellt och globalt. Exemplet på manifesterade uttryck för sammansmältningen av idrott och politik är legio; internationellt är Berlin-OS 1936 det kanske främsta, nationellt minns många DC-tennismatchen i Båstad 1968 mellan Sverige och Rhodesia. Som ett slags fortsättning på den politisk-idrottsliga antagonism som uppkom i samband med OS i Berlin, kom matchen i tungvikt om världsmästartiteln i boxning 1938 att utvecklas. Den utkämpades mellan Max Schmeling, ovillig representant för den vita rasen och den nazistiska ideologin, och Joe Louis, svart amerikan och därför på många sätt en ofri representant för den fria världen. Om denna match handlar Lewis Erenbergs *The Greatest Fight of Our Generation: Louis vs. Schmeling*. Boken recenseras av Johnny Wijk, som gärna ser mer forskning om idrott och politik på svensk botten.

När ideologierna möttes i ringen

Johnny Wijk

Historiska institutionen, Stockholms universitet

Lewis Erenberg

The Greatest Fight of Our Generation: Louis vs. Schmeling

274 sidor, inb., ill.

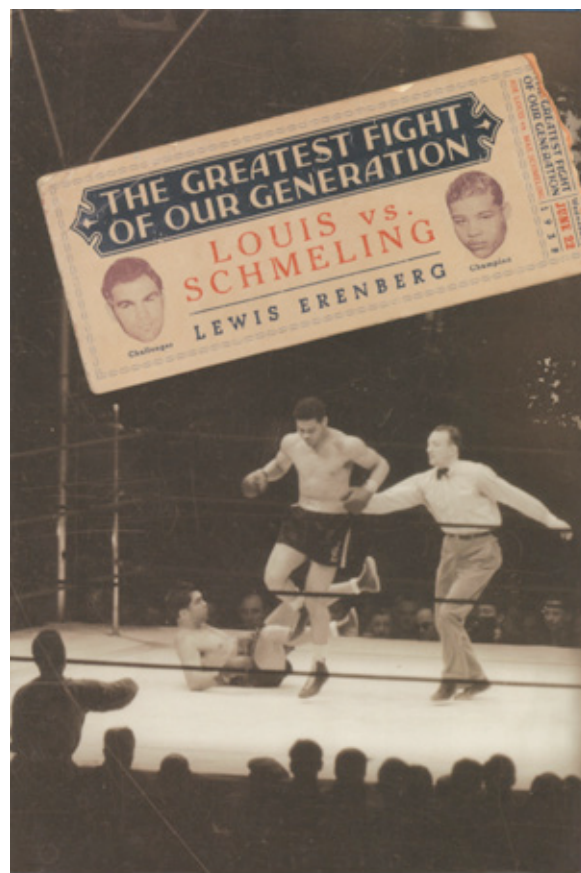
New York: Oxford University Press

2006

ISBN 0-19-517774-6

Att idrott och politik hör ihop är idag ett relativt odiskutabelt påstående. Även om idrotten själv nästan alltid försökt hävda sin opolitiska status har den ändå gång på gång blivit indragen i diverse politiska utspel, bojkotter och andra manifestationer. Idrotten i modern tid har helt enkelt så stor dragningskraft och massmedial uppmärksamhet vad gäller nationella känslor och nationell identifikation, att vare sig den vill eller inte lätt lockar till sig politiska samhällskrafter som på olika sätt vill utnyttja idrotten till att demonstrera ideologisk eller politisk förträfflighet. Detta blev särskilt tydligt under kalla krigets årtionden då nästan varje större internationell tävling – särskilt de olympiska spelen – även blev ett slags tävling mellan öst och väst, mellan samhällsideologier och nationella stereotyper. Och som ett led i denna symbolik var bojkottaktioner

med politiska undertoner vardagsmat för idrotten. Dessbättre har det under senare år lugnat ned något vad gäller de storpolitiska utspelen, men det innebär inte att idrotten helt går fri från olika försök till sammankoppling med politiska samhällsfrågor. Därtill är idrotten alldeles för attraktiv som massmedial reklampelare. Som till exempel den svenska Jämställdhetsombudsmannen utspel nyligen om att Sverige borde bojkotta sommarens fotbolls-VM i

Tyskland på grund av problematiken med den tyska prostitutionslagstiftningen. Utspelet att koppla in ett stort idrottsevenemang fick mycket riktigt närmast gigantisk massmedial uppmärksamhet, jämfört med vad nämnda fråga skulle fått i något annat sammanhang. Och med stor sannolikhet kommer olika former av politiska och ideologiska frågor att dyka upp i samband med kommande OS i Peking, om inte annat kommer säkerligen kineserna själva att lyfta fram ett eventuellt lyckat arrangörskap som ett bevis på deras goda politiska och ideologiska samhällsordning. Nej, vare sig idrotten vill eller inte så finns de politiska tongångarna nära på lut så fort det handlar om idrott på internationell toppnivå.

Men hur började det egentligen? Det går sannolikt inte att ge något exakt svar på den frågan, då även den riktigt tidiga idrotten kunde innehålla olika former av nationalistiska och politiska uttryck. I just boxningshistorien finns flera exempel när politiska aspekter figurerat kring stora matcher, till exempel då den amerikanske titelförsvaren John C. Heenan 1860 mötte den brittiske mästaren Tom Sayers, och matchen blev en symbol i den transatlantiska och nationalistiska konkurrensen mellan England och USA. Eller när den mäktige Jack Dempseys matcher mot fransmannen Georges Carpentier 1920-talet, och senare även mot argentinaren Luis Firpo, skapade tydliga nationalistiska scenarier.

Det var dock under 1930-talet som politiseringen gjorde sitt markanta intåg på idrottens arenor, med dess mest uppenbara uttryck under Berlin-OS 1936. Nazistregimens sätt att utnyttja de olympiska spelen till en tidigare aldrig skådad ohöjd nationalistisk och politisk propaganda väckte stor uppmärksamhet och även starka negativa reaktioner. Det var inte bara den tyska nationen som sådan som hyllades – sådana manifestationer hade som sagt förekommit tidigare vid större idrottsevenemang – utan nu profilerades även den nazistiska politiska ideologin direkt överförd på de individuella idrottarnas prestationer. Särskilt tydligt blev detta då det gällde rasideologin. Nazisternas syn på icke-vita idrottsmän och kvinnor skapade som bekant en tillspetsad situation då de flera av de svarta amerikanska deltagarna till nazisternas förtret visade sig vara spelens mest framgångsrika idrottare. Nazisternas kallhamrade och nakna rasideologi skapade en motreaktion i USA, åtminstone i liberala läger, som nu fick anledning att hylla sina svarta idrottare som goda representanter och samhällsmedborgare för den amerikanska livsstilen – något som mildt uttryckt knappast kan sägas ha varit särskilt framträdande tidigare i den amerikanska historien.

Det är i denna kontext som boxningsmatchen den 22 juni 1938 mellan Joe Louis och Max Schmeling beskrivs i boken *The Greatest Fight of Our Generation*, skriven av Lewis Erenberg. Det blev i omvärldens ögon något mycket mer än en match om världsmästartiteln i tungvikt. Den massmediala uppmärksamheten skapade en situation där det även handlade om en uppgörelse mellan politiska ideologier och samhällssystem, en match mellan den tyska nationalsocialismen och den amerikanska demokratiska liberalismen. De bägge boxarna kom själva tämligen oförskyllt att representera den "ariska rasen" respektive den "afro-amerikanska". I boken ges en ingående skildring av den professionella boxningens utveckling under 1930-talet, främst med fokus på den amerikanska scenen. I svallvågorna efter depressionen kom proffsboxningen åter fram som ett stort publikt nöje och snart började de stora galorna avlösa varandra med snabbt växande penningbelopp i potten. De bästa boxarna i världen sökte sig till USA i förhoppning om att få vara med och konkurrera om de lukrativa dollarbuntarna, och runt proffsboxningen växte fram en särskild marknad där managers, arrangörer och massmedia ingick i en gemensam sfär som hjälptes åt att trissa upp intresset och tonläget inför de konstruerade utmaningarna. Inte sällan användes i retoriken just nationella, politiska, religiösa eller etniska aspekter för att spetsa till olika former av "motsättningar" som de individuella boxarna ansågs representera. Erenbergs bok har som huvudfokus att just beskriva och analysera "konstruktionen" av idrottsutövare som kulturella och politiska symboler, i detta fall de två boxarna Max Schmeling och Joe Louis.

Boken innehåller även en rejäl bakgrundsbeskrivning av de bägge aktuella huvudpersonernas karriärer och levnadsöden både före och efter den omtalade matchen 1938. Den boxningsintresserade kan här glädja sig åt mängder av detaljer och resultat från olika matcher mot en rad av samtidens stora boxarprofiler. Övergripande kan sägas att Schmeling karriär nådde toppnivå när han 1930 erövrade världsmästartiteln i tungvikt i en märklig match mot titelförsvaren Jack Sharkey, där Schmeling blev nedslagen och uträknad i tredje rondan men där en protest mot att slaget hade varit under bältet godkändes – efter långa och mycket tvivelaktiga diskussioner där meningarna gick isär. Schmeling blev den förste boxaren att erhålla tungviktstiteln tack vare ett regelbrott och händelsen blev givetvis starkt omdiskuterad. Schmeling själv tyckte situationen var olustig och beklagade det inträffade. Av amerikanska kritiker blev han kallad "The Low Blow Champion" och många menade att han inte innehade titeln på riktigt. Han försvarade dock sin titel ett par gånger i det tidiga 1930-talet och kom i Tyskland att hyllas som en stor nationell hjälte, vilket de frammarscherande nazisterna fullt ut kom att utnyttja. I boken finns talande bilder från tyska boxningsgalor i mitten av 1930-talet där Schmeling efter matcherna sammankopplades med propagandistiska nazistiska hyllningar. Schmeling själv var sannolikt inte särskilt road av att vara tysk ideologisk reklampelare, han

var istället ofta i USA och boxades och inget tyder på att han var politiskt intresserad. Ett intressant faktum i sammanhanget är att hans framgångsrike manager Joe Jacobs var av judisk börd, vilket skapade komplikationer ju längre 1930-talet led.

Joe Louis var en av flera framgångsrika afro-amerikanska boxare i mitten av 1930-talet. De svarta boxarna hade stegvis vunnit intrång i den amerikanska tidigare mycket vita proffsboxningsvärlden, vilket verkligen inte sågs med blida ögon i alla kretsar i USA. Liksom sprintern Jesse Owens och några andra framgångsrika svarta amerikanska idrottare kom Joe Louis att få en komplex hjältestatus. Det gällde dels att vara förebild för de svartas kamp för mer jämlika villkor i USA, dels att representera den amerikanska liberala frihetsideologin mot totalitära fascistiska regimer. År 1936 mötte den unge Louis den mer rutinerade Schmeling i en första match där rutinen avgjorde till Schmelings fördel. Året efter lyckades dock Joe Louis vinna världsmästartiteln via en åtta ronders sluggerfest mot James J. Braddock och blev därmed den andre afro-amerikanen – efter Jack Johnson – att ståta med tungviktstiteln, ett faktum som splittrade den inhemska opinionen i två läger. För de svarta i USA framstod Louis givetvis som en enastående symbol och förebild.

Inför returmatchen mellan Schmeling och Louis i juni 1938 var det politiska scenariot i full blom. Titelförsvaren och representanten för den fria världen Louis mot den nazistiska och ariska rasens hopp Max Schmeling. Massmedia byggde upp en närmast hysterisk stämning inför matchen. Kunde Schmeling återta titeln? Vilken ras var starkast? Vilken samhällsideologi var bäst? Bägge boxarna stod dessutom inför ett vägskäl i sina karriärer där matchen satte allt på sin spets. Det berättas om 70 000 åskådare i ett sprängfyllt Yankee Stadium – där för övrigt Ingemar Johansson skulle skrälla drygt 20 år senare – och ett uppbåd av journalister och radioreportrar. Över 70 miljoner skall ha lyssnat på matchen via radio i hemmen, på restauranger och nattklubbar. I Tyskland var det direktsändning över Atlanten vid 3-tiden mitt i natten. Aldrig tidigare hade en enskild idrottshändelse inramats av ett sådant ~~omnibusmöte~~ **omnibusmöte**.

Hur det gick ska inte avslöjas här. Boken berättar dock även om hur det gick senare för de två boxarna, hur bägge kom att utnyttjas i krigspropagandan under andra världskriget, och hur de efter kriget blev nära vänner och så småningom även fick stå som symbol för den återvunna vänskapen mellan USA och det nya Tyskland efter kriget. En speciell knorr i historien handlar om att det var Max Schmeling som blev framgångsrik i USA i sin civila karriär och hjälpte Joe Louis med ekonomiskt stöd då denne kom på svårt obestånd efter sin avslutade karriär.

Boken om matchen 1938 mellan Joe Louis och Max Schmeling spänner över ett brett register. Givetvis är det boxningen som står i centrum men som en röd tråd löper hela tiden den generella diskussionen angående kopplingen mellan idrott och politik. Detta tema är synnerligen intressant och lockar till liknande studier vad gäller den svenska idrotten och det nationella tänkandet. Här finns massor av spännande idrottsforskning att ta itu med!

© **Johnny Wijk 2006**

 Köp boken från [Adlibris.se](https://adlibris.se)

 Kjøp boken fra [Akademika.no](https://akademika.no)

 Køb bogen fra [Saxo.dk](https://saxo.dk)